

Czemu może służyć zabawa formą? - Materiały metodyczne

Jolanta Manthey, I LO im. M. Kopernika w Gdańsku

ETAP EDUKACYJNY

podstawowa, ponadpodstawowa

PRZEDMIOT język polski, wariant dla klas licealnych-humanistycznych / fakultetów / kółka polonistycznego

CZAS 2 godziny lekcyjne (plus projekcja filmu)

Cele lekcji

Uczeń

doskonali umiejętność analizy i interpretacji dzieła filmowego

rozpoznaje groteskę w dziele artystycznym

ćwiczy umiejętność współpracy

prezentuje swoje stanowisko

doskonali umiejętność wnioskowania i uogólniania

doskonali umiejętność dyskusji

Metody i formy pracy

Praca w grupach, elementy dyskusji

Środki dydaktyczne

Film Marka Piwowskiego „Krok”

Pojęcia kluczowe:

Groteska, parodia, mockumentary

Tok lekcji 1.

Przed lekcją prosimy wybranego ucznia, aby przygotował krótką informację dotyczącą NATO i drogi Polski do członkostwa w pakcie; kolejnego, by opracował zwięzłą informację na temat reżysera filmu.

Filmoteka Szkolna

1. Rozpoczynamy zajęcia zapowiedzią projekcji specyficznego filmu. Prosimy wybranego ucznia o zaprezentowanie sylwetki reżysera, a następnie informujemy, że przed projekcją przydatna będzie dodatkowa wiedza, o której przywołanie prosimy przygotowaną osobę.

(W latach 90., po zmianie ustrojowej i rozpadzie bloku wschodniego rozwiązany został także Układ Warszawski, a przed Polską otworzyła się możliwość wstąpienia do NATO, organizacji utworzonej przez dziesięć państw zachodnich w 1949 roku, celem obrony militarnej przed ZSRR. Z czasem Pakt stał się narzędziem utrzymania równowagi strategicznej między Wschodem a Zachodem. Starania o przystąpienie Polski do NATO zapoczątkowane zostały przez Lecha Wałęsę w 1993 roku, w 1999 zakończone przyjęciem do Paktu. Szczegółowe informacje <http://www.msz.gov.pl/Polska.droga.do.NATO.29331.html>).

Ten temat - starania Polski o przystąpienie do NATO - zainspirował reżysera. (ok. 10 min.)

2. Przed projekcją dzielimy klasę na sześć grup i rozdajemy uczniom (każdy członek grupy otrzymuje polecenia) wskazówki z poleceniami (załączniki).

Projekcja filmu (27 min.).

3. Po projekcji, jeśli mamy chwilę czasu, prosimy uczniów o wypowiedzi na temat filmu, możemy je ukierunkować, stawiając pytanie, jak określiliby gatunek filmu (pozostawiamy to pytanie bez jednoznacznej odpowiedzi).

Tok lekcji 2.

1. Praca w grupach (ok. 6 - 8 min.)

Prosimy grupy o wspólne opracowanie notatek i przygotowanie prezentacji.

2. Prezentacja wyników pracy w grupach (ok. 12 min.)

W razie potrzeby uzupełniamy spostrzeżenia uczniów.

Grupa I

(Wskaż sposoby, jakich używa autor filmu, by uwiarygodnić przekaz; zaobserwuj, co zakłóca wiarygodność przekazu – napisy informujące o miejscu zdarzeń, wprowadzenie wypowiedzi specjalistów, wykorzystanie „materiałów źródłowych” – zapisów filmowych skontrastowanych z zachowaniem i wypowiedziami bohaterów).

Grupa II

(Wymień miejsca, które są przestrzenią zdarzeń, scharakteryzuj je – kwatera służb specjalnych, pracownia komputerowa, siedziba garnizonu, departament VII, gabinety ważnych osób; naturalne wnętrza i plenery, adekwatne do formy reportażu dokumentalnego).

Grupa III

(Wymień bohaterów reprezentujących armię i służby. Zanotuj, w jakim otoczeniu są prezentowani, jakie rekwizyty im towarzyszą: dowódca garnizonu – sztandar, godło, biurko, telefony, lampa, posążek; przedstawiciel wywiadu: niewyraźne tło, urządzenia elektroniczne, monitory; dowódca garnizonu 37.: sztandar, puste biurko, kałamarz, osuszacz atramentu; urzędnik w kwaterze głównej: biurko, mapa, telefony, miniatura dział, posążek).

Grupa IV

(Wymień specjalistów powołanych do komisji w sprawie kroku; określ, jak są przedstawieni:

Wygląd, mimika, o czym mówią, jakim językiem mówią; postaci mają często cechy stereotypowe, mimika przełamuje powagę wyglądu, język sztuczny, często sposób mówienia skontrastowany z treścią).

Grupa V

(Zapisz przykłady komizmu słownego w wypowiedziach bohaterów filmu – potknięcia językowe, przerysowany, manieryczny sposób artykulacji cywilnych członków komisji, gry słowne – „jakim krokiem wejdziemy do NATO”, pseudonaukowy styl – „powidok akustyczny”).

Grupa VI

(Zapisz przykłady absurdu zaobserwowane w filmie: wypowiedzi bohaterów, przedstawione sytuacje, sposób prowadzenia obrad komisji).

Prezentacje podsumowujemy wnioskiem dotyczącym funkcji omówionych elementów – służą uzyskaniu efektu komizmu.

3. Prosimy uczniów o przypomnienie znaczenia terminu groteska (lub zapoznajemy uczniów z nim). (ok.5 min.)

(Groteska – kategoria estetyczna realizująca się w utworach plastycznych, muzycznych, filmowych, teatralnych i literackich, wyróżniających się szeregiem współdziałających właściwości:

1 – fantastyką, upodobaniem do form osobliwych, przerażających, wyolbrzymionych

i zdeformowanych;

2 – absurdalnością wynikłą z braku jednolitego systemu zasad rządzących światem przedstawionym, wskutek czego nie poddaje się on logicznej interpretacji;

3 – niejednorodnością nastroju, przemieszaniem pierwiastków komizmu i tragizmu;

4 – lekceważeniem wymogów decorum i parodystycznym stosunkiem do utrwalonych konwencji.

Na podstawie „Słownika terminów literackich” pod red. J. Sławińskiego)

4. Wspólnie poszukujemy w filmie elementów groteski (nauczyciel zapisuje na tablicy charakterystyczne chwytły groteskowe i uzupełnia zapis propozycjami uczniów, którzy sporządzają notatkę w zeszytach). (ok. 10 min.)

CHWYTY GROTESKOWE

PRZYKŁADY Z FILMU

WYOLBRZYMIENIE, KARYKATURA I PRZERYSOWANIE

DEFORMACJA

ABSURD

ŁĄCZENIE SPRZECZNOŚCI

Np. wypowiedź urzędnika z Kwatery Głównej o kilometrach taśmy i tonach materiału operacyjnego, postaci członków Komisji (choreograf, psycholog) i inne kreowane poprzez hiperbolizację stereotypowo przypisywanych im cech

Np. prezentowane przykłady kroku

Np. wypowiedź o konieczności wykazania przez Polskę gotowości do przyjęcia do NATO, w czym niejawnie ma pomóc NATO; dyskusja o relacji kroku z rzeźbą terenu; sytuacja „tłumaczenia” wypowiedzi Kaszuby i górala; przebieg obrad komisji; gry słowne – łączenie dosłowności obrazu z metaforycznością sformułowań (prezentacja „kroku otwartego”)

Np. wygląd postaci i powaga tonu wypowiedzi a język, styl (urzędowy, oficjalny), a treść (wypowiedź płk. Mosia

o wnioskowaniu na podstawie badania kroku na temat płci, stanu zdrowia, grupy krwi etc.), tragizm i komizm – postaci „weteranów”, żołnierz marynarki kontuzjowany z powodu przedwczesnego zanurzenia łodzi podczas defilady na jej pokładzie

5. Przypominamy pojęcie komizmu, zwracając uwagę na to, że efekt komiczny często wiąże się z elementem zaskoczenia – odbiorca nie spodziewa się np. zestawienia sprzeczności, które jest także elementem służącym parodii. (ok. 2 min.)
6. Wprowadzamy pojęcie mockumentary – zyskującej na popularności formie satyry, którą można zdefiniować jako parodię filmu dokumentalnego. Pytamy uczniów o znane im filmy

w podobnej konwencji. (Przykładami tego gatunku mogą być filmy S. Cohena „Borat” czy „Bruno”, W. Allena „Zelig”, serial „Biuro”). (ok. 5 min.)

7. Wspólnie zastanawiamy się, czemu może służyć mockumentary (satyra na elementy obyczajowości, parodia gatunku), można przywołać satyrę oświeceniową i heroikomizm.

Praca domowa

Napisz recenzję filmu Marka Piwowskiego, w której rozważysz funkcję komizmu w „Kroku”. Skorzystaj ze wskazówek zamieszczonych na stronie „Filmoteki Szkolnej”

http://www.ceo.org.pl/portal/b_fs_materialy_pomocnicze_doc?docId=50112

Załącznik

Zadania dla grup

Filmoteka Szkolna

Grupa I

Wskaż sposoby, jakich używa autor filmu, by uwiarygodnić przekaz? Zaobserwuj, co zakłóca wiarygodność przekazu. Określ funkcję tych zabiegów.

Grupa II

Wymień miejsca, które są przestrzenią zdarzeń, scharakteryzuj je. Czemu służy sposób kreowania filmowej przestrzeni?

Grupa III

Wymień bohaterów reprezentujących armię i służby, zanotuj, w jakim otoczeniu są prezentowani, jakie rekwizyty im towarzyszą. Jaki efekt osiągnął reżyser?

Grupa IV

Wymień specjalistów powołanych do komisji w sprawie kroku; określ, jak są przedstawieni: wygląd, mimika, o czym mówią, jakim językiem mówią?

Grupa V

Zapisz przykłady komizmu słownego w wypowiedziach bohaterów filmu.

Grupa V

Zapisz przykłady absurdu zaobserwowane w filmie.

Absurd:

«to, co jest pozbawione sensu»

«wyrażenie wewnętrznie sprzeczne»